

prosvetni delavec

Na dveh bregovih

Kriza prinaša drugačno razmišljanje

Gospodarska kriza je zaostila položaj družbenih dejavnosti, med njimi še posebno vzgoje in izobraževanja. Delež družbenega proizvoda, odmerjen družbenim dejavnostim, se je zmanjšal v povprečju za četrtno, v vzgoji in izobraževanju po nekaterih podatkih skoraj za tretjino. Tako zmanjševanje šolskega denarja — ob nezmanjšanjem obsegu vzgojno-izobraževalnega dela in izobraženem standardu pri nas — vodi šolstvo v krizo, ki dobiva vedno nove razsežnosti. Kriza za materialne stroške in redno vzdrževanje ter popravila šol in vrtcev pa tudi v nezadovoljstvu in drugačnem razmišljanju prosvetnih delavcev ter njihovih delegatov.

O kritičnem položaju družbenih dejavnosti je te dni razpravljalo predsedstvo CK ZKS, sam centralni komite pa bo ta vprašanja uvrstil na dnevni red ene izmed prihodnjih sej. Hkrati potekajo v najvišjih družbeno-političnih organih tudi razprave o kritični analizi delovanja družbeno-političnega sistema. Razrešitev nakopičenih težav ni preprosta, različni pa so tudi pogledi, kot vse kaže, na sam način in hitrost njihovega reševanja. Vemo, da je denarja malo in da moramo z njim varčevati; vemo pa tudi, da vzgoja in izobraževanje in druge družbene dejavnosti niso samo družbena poraba, temveč temeljni pogoj družbenega obstoja in napredka. Prehude omejitve bi povzročile krčenje programov in zniževanje kakovosti izobraževanja — vse to pa bi imelo dolgoročne posledice za naš gospodarski, kulturni in politični razvoj.

Ta zaskrbljenost je izstopala nemara na vseh skupščinskih sejah samoupravnih interesnih skupnosti vzgoje in izobraževanja, ko so pred koncem leta

sprejemale samoupravne sporazume o temeljnih plana za prihodnje srednjeročno obdobje in rebalans sredstev za leto 1985, ki bo podlaga za financiranje programov v prvih mesecih 1986. Sledili smo tem razpravam posebej v Posebni izobraževalni skupnosti za pedagoško usmeritev, ki je bila 23. decembra na Pedagoški akademiji v Ljubljani.

Za izvajanje vzgojno-izobraževalnih programov so šole usmerjenega izobraževanja dobile v letu 1985—89 odstotkov več denarja kot leto prej, za materialne stroške pa 85 odstotkov več. Inflacija bo bržkone za nekaj odstotkov višja. Vzgojno-izobraževalne in vzgojno-varstvene organizacije in pedagoški delavci jo občutijo še bolj, ker se družbena sredstva usklajujejo z inflacijo z zamudo. Pedagoški delavci dobivajo ob tem vedno pogostejše občutek, da si morajo izprositi ali priboriti te sprotne poročune, tako kot se morajo nenehno boriti za enakopraven položaj z delavci v gospodarstvu.

Gospodarska kriza in gmotni položaj vzgoje in izobraževanja sta tako pahnila prosvetne delavce v neprijeten položaj, kot bi bili v opoziciji do oblastnih odločitev. Nenehno se morajo upirati, protestirati in zahtevati, da bi dobili to, kar jim pripada po ustavi in zakonih in da bi izterjali od družbe toliko denarja, kolikor ga ta družba potrebuje za svoje šolstvo, če hoče imeti odprte razvojne perspektive.

Te razmere zbujajo med pedagoškimi delavci slabo razpoloženje in drugačno razmišljanje, kot bi si ga družba želela. Na skupščinski seji pedagoške posebne izobraževalne skupnosti (verjetno drugje ni dosti drugače) so se delegati spraševali,

kakšen pomen sploh še imajo take delegatske skupščine, saj so delegati postavljeni v vlogo, da morajo kopati grob šolstvu. Namesto da sedijo na neplodnih sestankih, naj bi raje ostali v šoli in učili. Namesto da ponavljajo stokrat povedane resnice in zahteve, naj bi se raje ukvarjali z ustvarjalnim delom. Namesto da bi prikimali vedno novim varčevalnim ukrepom, za katere nihče od predlagateljev ne prevezati strokovne odgovornosti, naj bi postavili odločujoče pred alternativo: ali omogočiti šolam normalno delo ali pa jih preprosto zapreti.

Tako razmišljanje postaja vse pogostejše. Tisti, ki posežejo v razpravo, da bi opravičevali današnje stanje in uradne ukrepe, ostajajo osamljeni na svojem bregu in naletijo kvečjemu na strpna, a gluha ušesa. Kot bi nastajala jasna polarizacija, v kateri stojijo eni in drugi vsak na svojem bregu, razdalje med njimi pa se večajo.

Ko bodo v prihodnje najodgovornejši družbeno-politični organi obravnavali položaj družbenih dejavnosti in delovanje družbeno-političnega sistema, ne bi smeli spregledati globokih sprememb na tem področju. Sedanje stanje neposredno vpliva na kakovost vzgojnoizobraževalnega dela, prinaša pa tudi drugačno razpoloženje in razmišljanje med pedagoškimi delavci. Do veljave prihaja že stara resnica: kakršen odnos ima družba do šole, takšen je tudi odnos učiteljev do te družbe. Pod vplivom šole pa se oblikujejo tudi pogledi mladih na današnjo družbo in njeno sposobnost za reševanje nakopičenih težav.

JOŽE VALENTINČIČ

Med drugim preberite

- KMALU NOV SAMOUPRAVNI SPORAZUM ZA OSNOVNE ŠOLE IN VRTCE, str. 2
- ŠOLA V NARAVI V ZDAJŠNJIH DRUŽBENOGOSPODARSKIH RAZMERAH, str. 3
- O VZGOJI VEMO ŠE ZMERAJ PREMALO, str. 4
- KULTURA ŽIVOTARI, str. 4
- TEHNIČNE INTERESNE DEJAVNOSTI — DO KROŽKA ROBOTIKE, str. 10

Skrb za materinščino

Kadar pišem, mi je edina skrb, da jasno povem, kar mislim, in pa, da natanko do najtise nianse čuti z mano tisti, za kogar pišem.

I. Cankar v pismu dr. H. Tumi 29. 3. 1918

Leto 1986 je za nas tudi Trubarjevo leto. Poteka štiristo let, odkar je naš »rodoljub ilirski«, kot se je podpisal v prvi slovenski »bukvici«, iz katere »se ti mladi inu preprosti Slovinci mogo lahko v kratkim času brati navučiti«, končal svoje življenje in delo, hkrati pa obvezal svoje dediče, da bodo skrbno gospodarili z bogastvom, ki jim ga je zapustil, se pravi, da ga ne bodo le ohranili, ampak tudi pomnožili.

To bogastvo je knjižni jezik, ki se je sčasoma razživel zunaj cerkvenih meja v posvetni, predvsem leposlovni besedi, ter zavzel osrednje mesto v oblikovanju in uveljavljanju slovenske narodne samobitnosti. Slovenci smo se dolga leta izkazovali kot narod veliko ravno v kulturnem in jezikovnem ustvarjanju — in skrb za jezik se je vedno izražala kot naša notranja moč in odpornost do škodljivih zunanjih vplivov. Kajti Trubar nas ni enkrat za vselej odvezal skrbi za jezik; vrezal je prve brazde in vsak rod mora to njivo kultivirati, če noče, da jo zarase plevel. Zato ob jubileju te prve brazde ne smemo porabiti vseh moči za bučno proslavarstvo; skrb za materinščino naj ne bo le priložnostno geslo, ampak sestavina slovenske narodne zavesti, torej lasti, bogastvo in ponos vseh Slovencev.

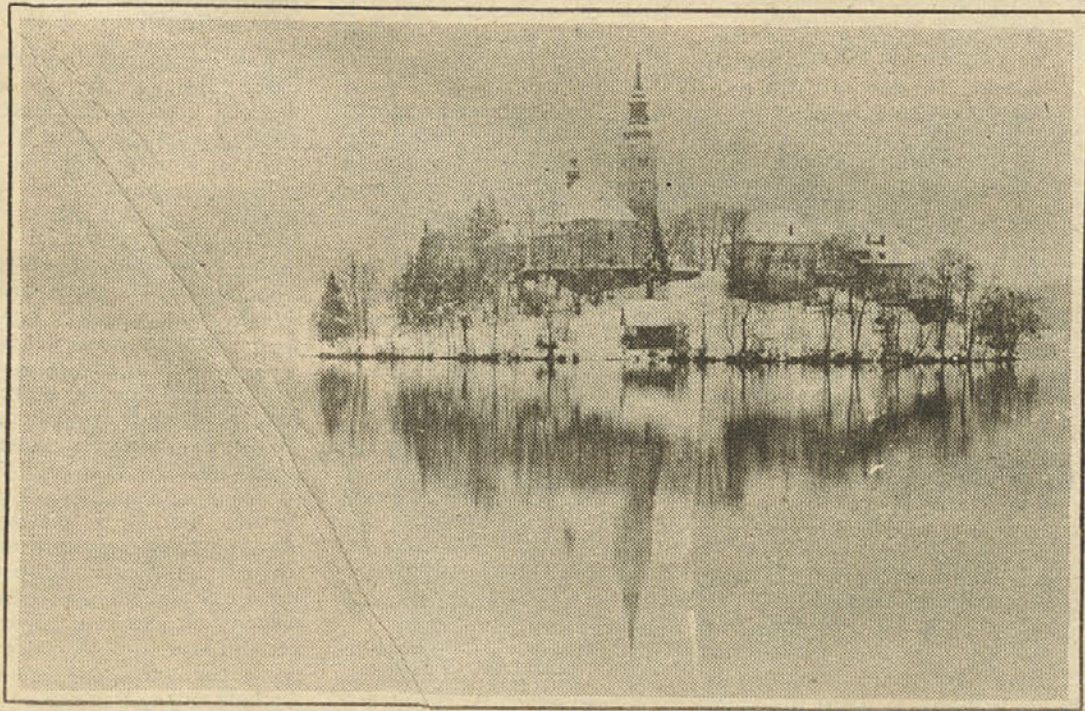
Najbolj premišljeno mora gojiti jezikovno omiko seveda šola, in sicer tako, da usposablja učence za ustno in pisno sporočanje v slovenskem knjižnem jeziku. Ta naloga pa zahteva od vsakega učitelja, ne le učitelja materinščine, in drugih delavcev v šoli, da obvladajo govorno in pisno obliko slovenskega knjižnega jezika in da pri organiziranem delu z učenci uporabljajo zorno obliko govornega knjižnega jezika, da preganjajo prenikajo raven pogovornega jezika, slengizme, pretirano narečnost, iztrebljajo popačenke, prostaške izraze in opozarjajo na slogovne pomanjkljivosti. V šolah se mora ohlapna govorica, površnost in napačna raba jezika umikati pred jedratim, smiselnim, jasnim in pravilnim izražanjem, kajti jezikovna neobglednost, ustna in pisna, je tudi strokovna in človeška neobglednost. Če še kdo dvomi, da jezikovna vzgoja ne more prispevati k ukinjanju razlik med umskim in telesnim delom, pa ne vzdrži ugovora resnice, da jezikovni primanjkljaji zagotovo prispevajo k socialnemu razlikovanju. Jezikovna neizobraženost pa je prvi korak v nesvobodo, v položaj, ko jezikovno vešč človek manipulira z jezikovno manj veščim, ko lahko jezikovno veščji uveljavi svoj interes, a neveščji ga niti izrazi ne zna.

Seveda pa za jezikovno sporazumevanje niso odgovorni le učitelji; zanj je odgovoren prav vsak, ne glede na delo, ki ga opravlja, toda čim bolj zahteven je njegov položaj v družbi, tem bolj je seveda tudi odgovoren njegov odnos do jezika.

Življenje zahteva raznotere govorne položaje, vsak govorni položaj pa še lasten jezikovni odziv. Slavist bo pri pouku govoril drugače kot kemik ali fizik, obramboslovec spet drugače kot zgodovinar, kajti njihovi strokovni jeziki so različni; direktor se bo s poslovneži drugače pogovarjal kot z delavci na njihovem zboru; politik mora svoj sestankarski jezik prevesti v jezik množice, če hoče, da ga bo razumela, sicer bo delovala njegova beseda kot zvočna kulisa, premnogokrat znana iz radia ali televizije, ko nekritično prevzemata nikomur razumljiv birokratski jezik; zdravnik bo na znanstvenem zborovanju drugače povedal kot na predavanju v delavski univerzi, na televiziji ali v poljudnem članku; najbrž bo tudi strokovnjak spregovoril v krogu domačih v bolj preprostem jeziku kot na strokovnem kolegiju v delovni organizaciji itd. Danes so duhovna področja, ki jih jezikovno že obvladujemo, neprimerno bogatejša kot pred desetimi, dvajsetimi, tridesetimi leti; gospodarski, znanstveni, kulturni in splošni napredek je naredil svoje. Zato toliko bolj občutimo vse, kar imamo v jezikovnem izražanju za pomanjkljivo ali slabo. Še vedno se čutimo utesnjene tam, kjer še po malem ječljamo ali še nismo sposobni spregovoriti dovolj izvirno, ustvarjalno, razumljivo za nas ali za svet okoli nas.

Če hočemo imeti ustvarjalen odnos do jezika, ga moramo najprej ceniti, vsaj toliko kot npr. cenimo simbole sodobnega gmotnega standarda, kajti spoštovanje jezika sodi v našo omiko. Zato nam ne sme biti vseeno, ko naletimo na govorno neprebujenost, ko se pomanjkljivo oblikovana misel opoteka v majavem stavku, kajti tu se začne tista občutljivost, ki bi morala biti v vsakem človeku: to je čut za omikano govorico. V tej govorici pa zanesljivo domuje naša narodna samobitnost.

STANKO ŠIMENC

Rajko Ranfi, član DSLU: Zimska razglednica

aktualno

Prosvetni delavec med starim in novim letom

V današnjih gospodarskih razmerah, ko izdatki za tiskarske in druge storitve v časopisno-založniški dejavnosti naračajo hitreje kot druge cene, iščemo pri Prosvetnem delavcu vse možnosti, da bi glasilo izhajalo redno v normalnem obsegu in da bi podražitve ne bremenile preveč naročnikov. To nam je uspelo v preteklem letu, tako, upamo, bo tudi v letu 1986.

V vseh razpravah o prihodnosti Prosvetnega delavca je prevladala zavest, da tudi v težkih gospodarskih razmerah ne smemo prikrajšati prosvetnih delavcev za sprotno obveščenost o vsem, kar se pomembnejšega dogaja v vzgoji in izobraževanju, za strokovne informacije o novostih na tem področju, o spoznanjih pedagoške teorije in izkušnjah prakse. Prosvetni delavec je navezadnje edini slovenski štirinajstdnevnik za aktualna vprašanja vzgoje in izobraževanja; kot glasilo delavcev te dejavnosti, v kateri je zaposlenih več kot 30 tisoč izobražencev, je tudi njihova javna tribuna. Obveščenost in možnost za javno objavljane stališča, predlogov in izkušenj sta njihova pravica, nekaj, kar sodi k samoupravnemu razvoju vzgoje in izobraževanja, k samoupravnim pravicam in obveznostim vsakega delavca v tej dejavnosti.

Stakimi stališči, ponovno potrjenimi v uredniškem odboru in izdajateljskem svetu, smo se v preteklem letu obračali na različne organe po pomoč in naleteli povsod na razumevanje. Posebej moramo pohvaliti razumevanje odbora za osnovno in odbora za usmerjeno izobraževanje ter vodstva Izobraževalne skupnosti Slovenije, ki sta nama pomagala, ko nam je grozila izguba. Razlika med ekonomsko ceno Prosvetnega delavca in bralcem še dostopno naročnino se namreč vedno bolj povečuje. V letu 1985 so se tiskarski stroški povečali za dobrih sto odstotkov, ob novem letu pa nam je tiskarna sporočila, da bodo cene spet višje za 45 odstotkov. Ko smo lansko pomlad zvišali naročnino za okoli 60 odstotkov, je bilo precej odpovedi. Bojimo se, da ne bi bilo tako tudi letos, čeprav nam drugega ne kaže, kot da vsaj približno usklajujemo naročnino z rastjo cen. Če upoštevamo stopnjo inflacije, pa tudi povečanje dohodka vzgojno-izobraževalnih organizacij in osebnih dohodkov prosvetnih delavcev, povečana naročnina v letu 1986 niti ne pomeni prave podražitve, zlasti ne za individualne naročnike. Za upokojeince in študente pa bomo še naprej obdržali nižjo ceno, ki jo dotiramo iz drugih virov.

Razliko med ekonomsko in prodajno ceno Prosvetnega delavca krije naša časopisno-založniška organizacija z dotacijami in drugimi dohodki. V letu 1985 so prispevali prosvetnim delavcem v obliki dotacije za glasilo:

Republiški Svet Zveze sindikatov Slovenije 1000000 din
Izobraževalna skupnost Slovenije — odbor za usmerjeno izobraževanje 1100000 din (enkratna izredna pomoč)

Izobraževalna skupnost Slovenije — odbor za osnovno izobraževanje 1000000 din (enkratna izredna pomoč)

Posebna izobraževalna skupnost za pedagoško usmeritev 1120000 din

Posebna izobraževalna skupnost za kulturo 340000 din

Republiška skupnost otroškega varstva 230000 din.

Del primanjkljaja smo pokrili z dohodki iz razpisov, objav in posebnih prilog. Vsak dinar, ki ga tako dobimo, pripomore k izravnavi prihodkov in izdatkov in k ohranjanju potrebnega obsega in kakovosti časopisa.

Za primerjavo z navedenimi številkami naj povemo, da znašajo neposredni stroški posamezne številke Prosvetnega delavca (tisk, papir, ekspedit, poštnina in avtorski honorarji) že skoraj 500000 dinarjev. K tem stroškom moramo prišteti izdatke za redno poslovanje naše organizacije, z zakonskimi in drugimi obveznostmi vred.

Predvidena rast stroškov in cen ter dohodkov iz dotacij in lastnih storitev terja ustrezno spremembo letne naročnine. Ta bo znašala v letu 1986:

za organizacije	2200 din
za posebne naročnike	1200 din
za študente in upokojeince	900 din

Posamezni izvod Prosvetnega delavca stane 70 din, pri povečanem obsegu pa 100 din.

Vodstva vzgojno-izobraževalnih in vzgojno-varstvenih organizacij ter osnovne organizacije sindikata pa prosimo, da preučijo možnosti za dotiranje naročnine svojim delavcem iz sredstev za strokovno izpopolnjevanje. Tako so uredile že marsikatero šolo, pa tudi nekateri vrtci.

Uredništvo in uprava Prosvetnega delavca

Kmalu nov samoupravni sporazum za osnovne šole in vrtce

27. januarja bo skupščina Sindikata delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti

Izvršni odbor Republiškega odbora Sindikata delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti je 6. januarja t.l. obravnaval predlog samoupravnega sporazuma za osnovne šole, organizacije za usposabljanje, vzgojno-varstvene organizacije in glasbene šole. Del razprave na seji pa je bil namenjen pripravi na prihodnjo skupščino sindikata te dejavnosti.

Samoupravni sporazum, ki bo urejal delitev osebnih dohodkov in sredstev za skupno porabo delavcev v navedenih organizacijah, dobiva po kritičnem pretresu predlog iz javne razprave svojo končno podobo. O njem naj bi se izrekla prihodnja skupščina sindikata, ki bo predvidoma 27. t.m. v Ljubljani. Novi samoupravni sporazum bo nato objavljen v posebni prilogi Prosvetnega delavca. Tako bo dostopen vsem delavcem v navedenih organizacijah, da bodo dovolj informirani, ko bodo odločali o pristopu k sporazumu. Ko bo večina vzgojno-izobraževalnih in vzgojno-varstvenih organizacij pristopila k sporazumu, bo ta — po ustaljeni navadi — začel veljati in bo nadomestil dosedanj samoupravni sporazum.

Razprava na seji izvršnega odbora se je osredotočila na nekatera vprašanja, o katerih so bila tudi v javni razpravi mnenja še različna. Ena od teh je na primer sam obseg dela, ki je poleg kakovosti in gospodarnosti podlaga za vrednotenje opravljenega dela in delovne uspešnosti. Temelj za načrtovanje in oceno obsega učiteljevega in vzgojiteljevega dela je delovna obveznost v **šolskem letu**. Sestavljajo jo, kot je pojasnjeno v posebnem navodilu k samoupravnemu sporazumu, pouk po predmetniku in drugo neposredno delo z učenci, letna in sprotna priprava na pouk ter drugo vzgojno-izobraževalno

delo. Podobno velja tudi za delavce v vrtcih: na prvem mestu je vzgojno delo po vzgojnem načrtu, sledijo pa priprava na delo ter druga opravila, predvidena s programom dela.

Med alternativama, ali podrobno predpisati in predvideti do podrobnosti postopke in rešitve ali pa prepustiti vzgojno-izobraževalnim in vzgojno-varstvenim organizacijam več samostojnosti, je samoupravni sporazum izbral največkrat drugo pot. Pustil je razpone, omejil samo spodnje ali zgornje meje, podrobnosti pa prepustil organizacijam. Le ponekod so zaradi enotnosti rešitve natančneje opredeljene.

V javni razpravi so bila različna mnenja o tem, kako oceniti strokovno izobrazbo, kadar imamo v vzgojno-varstvenih organizacijah vzgojiteljice s srednjo in višjo, v osnovnih šolah pa učitelje z višjo in visoko izobrazbo za enaka dela in naloge. Izvršni odbor se je opredelil za to, naj bi višjo stopnjo izobrazbe nagrajevali (do 6 odstotkov osebnega dohodka), saj pričakujemo ob višji izobrazbi tudi višjo kakovost dela. Ne bi bilo dobro, če bi v vzgoji in izobraževanju podcenjevali izobrazbo in ne bi

spodbujali pedagoških delavcev k pridobivanju višje izobrazbene stopnje. Načelne pomisleke o tem, ali bo prihodnje visokošolsko izobraževanje visokošolskih učiteljev dalo boljše učitelje kot jih je dala dveletna pedagoška akademija, bo treba razčistiti v pedagoškem šolstvu in ne v samoupravnem sporazumu. Sicer pa naj bi merila za kakovost dela omogočala razmeroma objektivno oceno dela vsakega posameznega učitelja in vzgojitelja.

V razpravi o lestvici za minulo delo se je izvršni odbor odločil za povečanje osebnega dohodka v naslednjih razponih:

- od 6 do 12 let dela najmanj za 4 odstotke
- od 12 do 18 let dela najmanj za 8 odstotkov
- od 18 do 24 let dela najmanj za 12 odstotkov
- nad 24 let dela najmanj za 16 odstotkov.

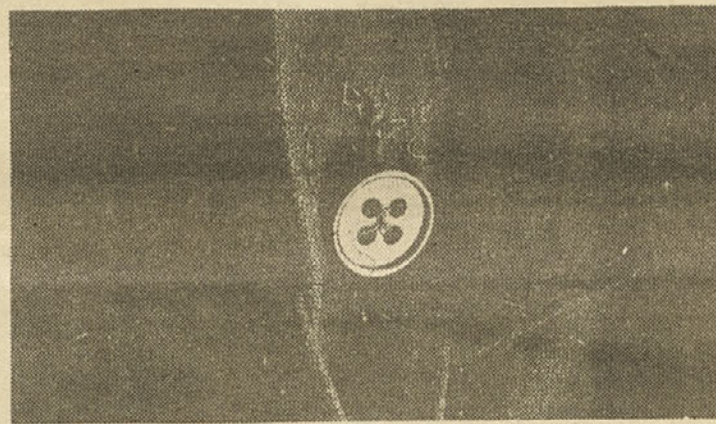
Samoupravni sporazum bo tako določil spodnjo mejo, v posameznih kolektivih pa se bodo lahko dogovorili tudi za nekoliko višje odstotke, zlasti za drugo polovico delovne dobe. Dosedanje komaj 12 odstotno povečanje osebnega dohodka na račun minulega dela v desetletju pred

upokojitvijo ni bilo najbolj pomeno do starejših učiteljev vzgojiteljev, ki so bili v tem, gledu dvakrat prikrajšani: na četku delovne dobe, ker so velike razlike med osebnimi dohodki mlajših in starejših delavcev, na koncu delovne dobe, ker je bila ta razlika tako majhna.

Novi samoupravni sporazum bo bolj pošteno urejal osebne dohodke učiteljev vzgojiteljev pripravnikov. K bodo opravljali delo v obsegu polne delovne obveznosti in pod mentorskim vodstvom uspešno opravili, bodo do vsaj 80 odstotkov osebnega dohodka, lahko pa tudi več, če bodo v delovnem kolektivu odločili. Po nekaterih novih razlagah učitelja in vzgojitelja začetnika niti ne bi smeli obnavati kot pravega pripravnika, saj mora takoj razmeroma samostojno opravljati učne in vzgojne naloge. Zato že danes na mnogih šolah opredeljujejo v samoupravnih predpisih začetnika učitelja brez strokovnega izpisa za nekoliko nižjim osebnim dohodkom spodbujajo, da se prej opravi strokovni izpit, saj pa ocenjujejo njegovo delo skupnih merilih.

Ob pripravi na prihodnjo skupščino je izvršni odbor pregledal in odobril poročilo o delu republiškega odbora v štirinajstnem mandatsnem obdobju, potek drugih priprav. Ker kongres Zveze sindikatov Slovenije v marcu, naj bi bila skupščina Sindikata delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti 27. januarja, kot je bilo predvideno, žal mnogi občinski odbori skupščine niso poslali imena delegatov za skupščino. Upamo, bodo svojo »profesorsko zabljujivost v kratkem popravili.

J. V.

Zapoznele poravnave

S seje skupščine Izobraževalne skupnosti Slovenije

Zlagoma, tako po obrokih, že od nekdanjih manjših kot v gospodarstvu, se pomika merilec na lestvici osebnih dohodkov delavcev v družbenih dejavnostih in seveda tudi v šolstvu. Počasi in s preveliko zamudo, da bi bili lahko vsaj za nekaj časa zadovoljni. Povečani materialni izdatki se povzpnejo v številke, ki so daleč nad načrtovanimi, tisti, ki odmerjajo denar šolstvu za plače, materialne stroške in amortizacijo, se morajo ukloniti zdaj še intervencijskemu zakonu. Najhujše je v srednjem šolstvu, kjer povečuje nezadovoljstvo v nekaterih šolah še to, da so pri odmeri denarja za materialne stroške uvrščene v nižjo kategorijo in ne vedo, kako naj dober denar za poravnavo posebnih izdatkov, ki jih imajo zaradi razmer, v katerih delujejo, pa v enotnih cenah niso zajeti.

Obljuba Izobraževalne skupnosti, da se bodo plače učiteljev v usmerjeni šoli že v letu 1985 zvišale toliko, da bo zaostanek za gospodarstvom »samo« za polovico manjši, se je kaj hitro razblinila ob naglem zviševanju osebnih dohodkov v gospodarstvu in zviševanju cen. Skratka, šolstvo doživlja v primerjavi z drugimi panogami kaj majhne izboljšave, kljub vsemu pa si je treba prizadevati — tako smo slišali na zadnji seji skupščine Izobraževalne skupnosti Slovenije — da se omilijo posledice zveznega intervencijskega zakona, ki omejujejo porabo denarja v naši republiki že do višine prvega lanskega popravka načrtovalnih izhodšč za vrednotenje programa in tako ovira usklajevanje rasti dohodka v vzgoji in izobraževanju.

V Izobraževalni skupnosti Slovenije — na zadnji seji skupščine 24. decembra v lanskem letu — so na podlagi izhodišč, sprejetih julija, popravili vsoto denarja, namenjeno usmerjenemu izobraževanju: ta se bo povečala od 21 milijard 696 milijonov na 23 milijard 261 milijonov dinarjev. Skupščina je sprejela tudi sklep, da se poveča vrednost programov in elementov cen storitev v usmerjenem izobraževanju v letu 1985; po teh popravkih se v ceno storitev všteti dohodek poveča za 9,9% ali za 89 odstotkov na lansko osnovo, materialni stroški pa za 2,8 odstotka ali skupno za 85%. Razliko v dohodku, ki pripada usmerjenim šolam po resoluciji — to je še 5,8% od 1. januarja v lanskem letu — naj bi izplačali delavcem v vzgoji in izobraževanju praviloma do 15. januarja, preostali del nove obveznosti pa najkasneje do začetka marca 1986. Ves ta denar bo všteti v osnovo leta 1985 in bo torej izhodišče za nadaljnje vrednotenje.

Skupščina je sprejela na predlog odbora za osnovno izobraževanje tudi novo vrednost zagotovljenega programa — ta je osnova za solidarnost — in novo vrednost skupnih nalog na tem področju. Pri izračunu novega obsega solidarnosti se po tem predlogu poleg omenjenih novih izhodišč za vrednotenje upošteva tudi nova količina bruto mas osebnih dohodkov v posameznih občinah v enem koledarskem letu (od lanskega do letošnjega septembra).

Živahen odziv na tej seji je imelo obvestilo o predlogu Izvršnega sveta SRS, po katerem so v predlogu resolucije o po-

litiki uresničevanja družbenega plana SRS za obdobje 1986-1990 v letu 1985 sprejeli besedilo, da »bomo nadaljevali z odpravljanjem zaostankov v osebnih dohodkih delavcev v družbenih dejavnostih glede na osebne dohodke delavcev v gospodarstvu« tako, da »bomo odpravili zaostanke...« Delegati so predlog resolucije podprli — seveda z mislijo, da bi se to, kar je zapisano v popravku, moralo tudi uresničiti. To bi bila seveda samo ena od pričakovanih izboljšav, še zmeraj pa ostajajo ogroženi programi, ki še zdaleč niso ovrednoteni tako, kot bi morali biti.

Kakšen sistem solidarnosti?

Kako nezadovoljni so v občinah z zdajšnjim sistemom solidarnosti, je pokazala razprava o predlogu samoupravnega sporazuma o skupnih izhodiščih za oblikovanje samoupravnih sporazumov o temeljih planov izobraževalnih skupnosti za obdobje 1986-1990. V občinski izobraževalni skupnosti Laško menijo, da so v dopolnilu k predlogu o temeljih plana nekatera (dodatna) merila za prejemnike solidarnosti sredstev, taka, da utegnejo škodovati občinam, ki prejemajo solidarnostna sredstva. Take občine, ki so povečini gospodarsko slabo razvite, morajo z dodatnimi obremenitvami financirati zagotovljene programe. Prispevne stopnje za združevanje sredstev, namenjenih zdravstvu in izobraževanju, so v takih občinah podprečne — to pa se kaže v zelo majhnih stopnjah in tudi v standardu družbenih dejavnosti. Ker

je gospodarstvo hudo obremenjeno, se slabša možnost pridobivanja dohodka gospodarstva občine, zmanjšujejo tudi gnotne možnosti za hitri razvoj. Zato predlagajo, naj izdelali tak sistem solidarnosti bi zagotovili, da bi občine, povprečno prispevno stopnjo zmerejo dovolj denarja za sniževanje zagotovljenega programa, prejele iz solidarnosti lotno razliko med denarjem zbranim v občini, in tistim, ki ga potrebovali. Odpravili bi torej omejitvena merila, s tem bi se potrebna sredstva solidarnosti povečala dodatno na približno 65%.

Svoj predlog ima tudi občina izobraževalna skupnost Kranjskega predlaga, naj bi solidarno zbirali denar za uresničevanje gotovljenega programa v Izobraževalni skupnosti Slovenije — podlagi izplačanih osebnih dohodkov vsi delovni ljudje in čani (tudi tisti, ki so upravičeni solidarnosti. Izobraževalna skupnost Slovenije naj bi na podbruto osebnega dohodka obštudi določila delež potrebnega denarja.

Tudi drugi delegati so opozorili, da zdajšnji sistem solidarnosti že zdavnaj ne ustreza. Ugotavljali so, da bo treba približno solidarnost v vseh družbenih dejavnostih dobrodu prenesti na podlagi razčlenitve najvišjite, primere za današnji. Dokler to ne bo naredeno, na obveljal še stari sistem, skrajna pa bo o samem sporazumu skupnih izhodišč za pripravo sporazuma o temeljih plana pravljala znova — na prihodnji seji, ki bo 27. januarja.

MARJANA KUNEJ

JPZ Emil Adamič uspešno končal jubilejno leto

Jubilejno leto zbora Emil Adamič smo uspešno končali. Kronist bo lahko spet zapisal v kroniko zbora nekaj glasbenih dogodkov, pomembnih za naš bor. Naš jubilejni program smo začeli uresničevati že ob začetku leta, v januarju, s koncertom v Portorožu. Svoj jubilejni program smo priredili v več slovenskih pokrajinah na Dolenjskem, Posavju, na Štajerskem in Koroškem. Zelo zahtevna je bila evska turneja v Makedoniji, med našimi zamejskimi rojaki v Italiji, Trstu in v Celovcu. Zadnji koncert je bil novembra v Cankarjevem domu v Ljubljani, neposredno ga je prenašala TV Ljubljana. Seštevek vseh koncertov, nastopov, televizijskih radijskih je kar bogat. Priredili smo 18 celovečernih koncertov, tega dva televizijska, tri radijske in 14 nastopov. Pevci zbora imeli redne pevske vaje, poleg pa so v desetih sešonskih mesecih leta žrtvovali vsak mesec povprečno po dvakrat in pol prosti dni ob koncu tedna. Ali ni to veliko žrtvovanje in velik prirek k razvijanju glasbene kulture med slovenskimi učitelji?

K uspešni izvedbi 60-letnega jubilejnega programa so nam veliko pripomogli: jubilejni odbor, od predsedstva tovariša Marjana Orožna, naši stalni finančni, podporni člani zbora, to so mnoge in srednje šole v SR Sloveniji, izredni finančniki zbora, celno oskrbno in vadbena biva-

lišče zbora Dom učencev Karel Destovnik Kajuh v Celju in Cankarjev dom v Ljubljani. K temu bi morali dodati še veliko število posameznikov, ustanov in organizacij predvsem pa Zvezo sindikatov Slovenije v republiškem merilu in občinske sindikalne svete. Brez njihove pomoči — gmoje in moralno-politične, zbor ne bi mogel uresničiti jubilejnega programa. Zbor še pričakuje, da bodo poravnali dogovorjene obveznosti zlasti podpirne članice zbora, to so šole, saj bomo le tako lahko poravnali izdatke, ki smo jih imeli ob jubilejnem letu in si hkrati zagotovili nemoteno nadaljnje delovanje zbora.

V imenu pevcev zbora, umetniškega vodje in korepetitorjev se toplo zahvaljujemo za vso izkazano pozornost, gmojo in moralno-politično pomoč z željo, da bi nas podpirali tudi v prihodnje. Ob tej priložnosti vabimo nove pevce, prosvetne delavce, da postanejo redni in aktivni pevci zbora!

Pesnik Manko Golar, ki je bil deset let pevec zbora in dolgoletni pevovodja mladinskih in odraslih zborov, je ob 60-letnici Učiteljskega pevskega zbora Emil Adamič napisal posebno pesem; v njej razkriva razsežnosti in občutja, ki jih zbujajo v ljudeh pesem, saj je ta — lepo zapeta — zrcalo vsega lepega in dobrega v naravi in ljudeh.

JAKA MAJČEN

Da bi se bolje spoznali

akademik dr. Janko Jurančič: »V šolah bi morali zvedeti o jeziki naših narodov in narodnosti«

Velikega znanstvenega posvečanja Jezikoslovje in jezikovne dejavnosti v Jugoslaviji, pripravila ga je Akademija znanosti in umetnosti Bosne in Hercegovine lani v Sarajevu, se je poleg drugih vidnih jezikoslovcov iz raznih dežel in predstavnikov tujih jugoslovanskih središč letel tudi dr. Janko Jurančič, prvi član Slovenske akademije znanosti in umetnosti in eden najdnejših slovenskih slavistov. Njegov prispevek Dosežki srbohrvaškega jezikoslovja v Sloveniji je bil podan v sekciji, v kateri so obravnavali preučevanje jezikov jugoslovanskih narodov in narodnosti. Po vrednosti je bil to prvi referat, saj je v njem akademik Jurančič kot viden srbohrvaški podal zgodovinsko genezo povezovanja slovenske in srbohrvaščine, ki se je začela že v drugi polovici 16. stoletja. Udeleženci te sekcije so zelo pozorno poslušali pripoved o tem, kako so prvi slovenski pisci svojemu predku Biblije iz leta 1584 dodali tudi precej obsežen slovar v ča-

kovskem in kajkavskem narečju, zato da bi tudi njihovi hrvaški sosedi lahko to knjigo brali in razumeli. Akademik Jurančič je tudi poudaril, da so se prve vezi med slovenskimi in hrvaškimi znanstvenimi ustanovami in posameznimi znanstveniki začele razvijati v drugi polovici 19. stoletja; nepretrgano sodelovanje med kulturami in vedami teh naših jezikov se je začelo po letu 1918, ko so na Univerzi v Ljubljani ustanovili Katedro za srbohrvaški jezik. K premagovanju jezikovnih razlik med Slovenci in prebivalci drugih krajev Jugoslavije pa sta po besedah dr. Jurančiča največ pripomogla srbohrvaško-slovenski in slovensko-srbohrvaški slovar, ki sta odprla poti za razumevanje duhovne ustvarjalnosti naših narodov od najstarejših časov pa do danes. V srbskohrvaškemu jezikoslovju v Sloveniji je veliko prispeval tudi akademik Janko Jurančič s svojim srbohrvaško-slovenskim slovarjem; zdaj tiskajo že tretjo izdajo te knjige, zajema pa okrog 130 000 gesel.

Zadovoljen je, da je potekalo to veliko znanstveno posvetovanje brez nasprotij in v resnični želji, da bi jugoslovanski jezikoslovci dobro sodelovali. Akademik dr. Janko Jurančič nam je ob tej priložnosti dejal: »Skoda, da mladi ljudje niso več naklonjeni študiju slovenskih jezikov. Zato nastajajo težave, saj nam primanjkuje jezikoslovcov po vsej Jugoslaviji. Prav bi bilo, da bi učenci in študenti v šolah dobili več informacij o jeziki naših narodov in narodnosti, saj bi se tako lažje in bolje spoznali.«

MILAN R. MARKOVIČ

Razstava Janeza Bernika

Pregledna razstava Janeza Bernika v ljubljanski Moderni galeriji omogoča vpogled v njegove stvaritve zadnjih let. Kdor pozna Janeza Bernika iz obdobja Pismenk in zatem Magme, je zdaj prijetno presenečen ob njegovi ekspresivni figuraliki. Ob tej Bernikovi razstavi želimo znova poudariti umetniško vsežino in vitalnost, seveda pa bi zahtevali zdajšnji razstveni opus precej nadrobno razčlenitev in navsezadnje sintezo spoznanj o Bernikovi zdajšnji stopnji ustvarjanja.

Janez Bernik: vosek, grafit, 1981

Janeza Bernika poznamo kot slikarja, grafika, risarja, knjižnega opremljevalca, izredno pozornost zasluži tudi njegove plastike, tapiserije — skratka, umetniško delo je mednarodno poznano in priznано. V današnji upodabljalni umetnosti se kaže zelo raznorodne težnje, in če vemo, da dobiva figuralika vedno znova novo izrazno vsebino, potem je ekspresivno izražanje Janeza Bernika prav tako precejšnjega pomena. Umetnikov prehod k figuralni izraznosti se nam ob tej razstavi razodeva kot ustvarjalno in premišljeno dejanje z novimi razsežnostmi. Ne glede na možnost, da bi si Bernikovo sliko, risbo, grafiko lahko različno razlagali, pa ne moremo biti neobčutljivi na celoten opus, kakršne je razstavljen v Moderni galeriji. Risba — bodisi samostojna ali pa kot sestavina slike, grafike — ima pri njem izostreno

vrednost. Po eni strani je umetniška poteza skopo odmerjena razumsko nadzorovana, v ekspresivni izraznosti ustvarja notranjo napetost. Ni se mogoče izogniti resnici, da metafora Janezu Berniku veliko pomeni. Kompozicija sicer ne napolnjuje vsega prostora, verjetno pa umetnik hote pusti razmerja med ploskvijo, napolnjeno z risbo, in praznim prostorom. Janez Bernik obvladuje različne tehnike, vsaka mu pomeni po svoje izziv in možnost. Motivno se s simbolno izčiščenostjo v

mnogočem loteva človekove drame, ne toliko v divinizaciji kot v človeški revii. Ali ni mogoče pomisliti, da tisto, kar je bilo nekoč kot krik upodobljeno pri Preglju, zdaj izvirno zaživi drugače in z drugimi izraznimi sredstvi?

Posebej naj opozorimo na razstveni katalog. Že prej smo lahko ob Bernikovih razstavah ugotovili, da je katalogu namenjena posebna skrb. Katalogi so bili precej več kot zgolj informativni, v njih je bil vselej viden študijski prijem, zato so bili še kar knjižno podano gradivo. Tudi zdajšnji katalog je v bistvu razkošna knjiga; skrbno jo je uredil Jure Mikuša, opremil pa Ranko Novak. Različni prispevki avtorjev le dopolnjujejo to, kar že vemo o Janezu Berniku. Na koncu kataloga nas Bernikove pesmi, posvečene materi, opozarjajo tudi na njegovo pesniško ustvarjalnost.

I. G.

Janez Bernik: jedkanica in akvatinta, 1985

Obvestilo

Zbirke Loškega muzeja so do aprila 1986 zaprte. Lahko pa si jih ogledajo organizirane skupine, ki se prej najavijo po telefonu (064) 62-261 (uprava muzeja), vsak dan razen sobote in nedelje od 7. do 15. ure.

V Galeriji je odprta razstava fotografij, ki so jo pripravili fotografski klubi Gorenjske. Ogledate si jo lahko samo ob delavnikih (sobota in nedelja zaprto).

kultura

Po sledih revolucije

v umetnosti za otroke in mladino

Marsikateri od udeležencev 23. Festivala KURIRČEK (decembra lani) je bil že na ustanovnem srečanju literatov iz vse Jugoslavije, leta 1962. Od tedaj do danes se je zvrstilo nešteto literarnih nastopov po šolah, vojašnicah, zadnje čase celo v vrtcih. Festival je bil zaživel v Mariboru, se razširil tudi v Zagreb, Varaždin, Kumanovo — zares z vso živo dejavnostjo pa se je obdržal le v Sloveniji.

Letos se je prireditve udeležilo okrog 50 pesnikov in pisateljev iz vse Jugoslavije. Brali, pripovedovali so svoja dela po šolah v Mariboru in okolici, pa na Ptuj, Celju in Ljubljani. V razrede je ta dan — dočaran z umetniško besedo — vstopil drug čas: vojna, strahote in pogumna dejanja našega boja za osvoboditev; v šolske klopi so prisledli kurirčki — še otroci, pa mulovodci, kuharski vajenčki, vsi ti drobni borci brez odlikovanj in imen. Po vojni so odrasli v delavce in delavke — ali pa sploh niso ugnili odrasli... Tudi otroci umirajo v vojni.

Ne le znani književniki, tudi ciberni, pionirji in mladinci so brali svoja dela, igrali prizore, ki so jih sami sestavili iz recitacij, odlomkov skečev, pevskih in plešnih vložkov. Prireditve mladih (posebno še tista ob začetku — v domu JNA z naslovom BITI ČLOVEK), po tehnični plati prilagojene sedanjemu času, vsebinsko zakoreninjene v borbeni preteklosti, z vizijami prihodnosti, pripravljene na spopade v življenju — so v gledalcih urdile pričanje, da je umetniško ohranjanje revolucionarnih dejanj naše NOV opora mladim pri iskanju smeri v sedanjem času, pa tudi spodbuda, naravnost izvir zavesti, da ne gre kloniti ob prvih težavah.

Festival KURIRČEK je edina medrepubliška literarna prireditve v Sloveniji. Iz leta v leto postaja bolj očitno, da je takšno srečanje in skupno nastopanje književnikov iz vse Jugoslavije posebna vrednota, resnično bratstvo naših narodov. Ne gre za jezikovne razlike ali jezikovno bogastvo nastopajočih — gre za to, da udeleženci in poslušalci (tokrat je bil poseben literaren večer tudi za odrasle) v resnici začutijo, kako v literarnem ustvarjanju naših republik in pokrajin v vseh različnostih vendarle zveni prisna pripadnost k jugoslovanski skupnosti. (Tega ne bi mogla pricarati še tako dobro pripravljena šolska ura spoznavanja družbe.) Poleg umetniškega doživlja je to največja vrednota Festivala Kurirček in jamstvo, da ne bo ta festival ni-

koli postal le odsvit preteklosti, kajti jugoslovanska skupnost je sedanjost in prihodnost.

Pri nastopih po šolah in vojašnicah sodelujejo tudi vojaki in oficirji JLA ter borci-partizani. (Prvotno je bil Festival ob dnevu JLA, 22. decembra.) Na sklepi prireditvi pa vsako leto podeljuje nagrade za najboljša dela, ki so prispela na natečaj. Tokrat je bilo 1658 literarnih prispevkov 195 šol iz vse Jugoslavije — knjižne nagrade je prejelo 87 mladih literatov; prispelo je tudi 2071 likovnih izdelkov iz 140 šol — od teh jih je bilo nagrajenih 55. Če bi število del pomnožili npr. s 23 (let delovanja Festivala), dobimo obsežno pedagoško dejavnost.

Za literarna dela književnikov vsako leto podelijo tri nagrade, poleg tega pa še najvišje priznanje kipec KURIRČEK za najboljšo delo leta na tematiko NOV za mlade. Tokrat je to priznanje prejel akademik Ivan Potrč za knjigo PRAVLJICE O VANČU. To so v resnici edine pravljice na partizansko tematiko, ki so nastale že med vojno. Izhajale so v partizanskem tisku za otroke. Knjižno izdajo, kakršno zasluži, pa so doživljale šele zdaj (pri Partizanski knjigi v Ljubljani).

Zadnji dan Festivala je bil posvet o partizanski ljudski pesmi. Znanstveniki iz Slovenije, Hrvaške, Srbije, Bosne so v svojih prispevkih razčlenjevali in določali vrednost naši medvojni leploslovni dejavnosti, enkratni v evropskem merilu: v nobenem odporniškem gibanju ni nastalo toliko literarnih stvaritev (samo slovenskih medvojnih pesniških besedil je okrog 10000), ni izhajalo toliko glasil in celo brošur. Razprava je osvetlila tudi iznajdljivo poseganje partizanskega pesništva po vseh mogočih napevih: narodnih, ruskih, španskih odporniških, po popevkah in celo po nabožnih napevih. Tudi guslarška ekipa je med osvobodilno epopejo znova oživela.

V dneh Festivala Kurirček so bile v Mariboru tudi knjižne in likovne razstave v Pionirski knjižnici, na Pedagoški akademiji in po osnovnih šolah. Mariborsko gledališče pa je imelo posebno predstavo (J. Kislinger: Igra o zmaju) za mlade. S tem naštevanjem želimo opozoriti na bogastvo oblik medrepubliške kulturne manifestacije in ob 23-letnici Festivala tudi na njegovo vrasčenost v zdajšnje kulturno življenje.

NEŽA MAURER

DUŠAN RADOVIĆ — DOBER DAN, BEOGRAD

Pametni niso toliko pametni, da bi nas mogli rešiti iz težav. Toliko pametni pa so, da so lahko nezadovoljni.

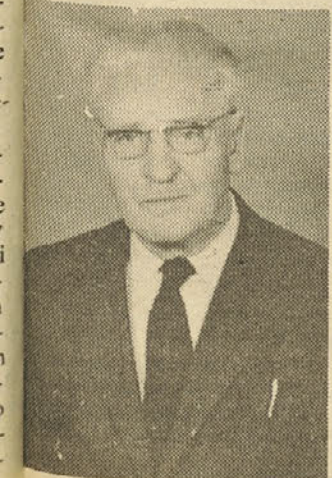
Nekoč so bili sovražniki starejši in debelejši od nas. Zdaj, ko smo mi stari in debeli, je treba sovražnike iskati med tistimi, ki so drugačni.

Na tisoče ton dragocenega papirja porabimo za gradivo, ki ga nihče ne bere. Ko ne bi bili posekali dreves, bi bile naše odločitve in sklepi bolj oddaljeni.

Taksisti ne mislijo lepo o tistih, ki jih vozijo. Natakarji mislijo še slabše o tistih, ki jim strežejo. Učitelji ne vedo, kaj naj mislijo o tistih, ki jih učijo. In tako je tudi s trgovci in zdravniki.

Denar je edini in zadnji razlog, zaradi katerega se je treba ukvarjati z drugimi ljudmi.

Letala stromoglavljajo, ladje tonejo, avtomobili se zaletavajo, avtobusi prevračajo... Veliko sreče moraš imeti, da se izogneš nesreči.

prof. Janko Jurančič

Iz prakse za prakso

Usposabljanje za vsakršne razmere

Dopolnjeni programi v srednjem usmerjenem
izobraževanju

Učenci v srednjem usmerjenem izobraževanju se vzgajajo in izobražujejo za splošno ljudsko obrambo in družbeno samozasčito ne samo pri predmetu obramba in zaščita, temveč tudi pri vseh drugih predmetih te stopnje. Prvi programi, ki so zaščitno-izobraževalno vsebino v vse predmete, so bili narejeni že leta 1978, v zdajšnjih pa je ta snov zajeta širše in bolj kakovostno.

Izhodišče za te dopolnitve je bila vloga, ki jo ima mladina v splošni ljudski obrambi in družbeni samozasčiti. Biti mora namreč idejno-politično in moralno usposobljena, vojaško-strokovno izurjena, duševno, telesno in zdravstveno sposobna ter poklicno-strokovno usposobljena za obrambo domovine. Ni pa dovolj, da so učenci samo poklicno-strokovno usposobljeni, obvladati morajo tudi obrambno-zaščitno področje in ga upoštevati pri posebnih značilnostih svojega poklica.

Po novih dopolnjenih programih bodo dobili učenci več strokovnega znanja, pridobili si bodo spretnosti, potrebne za splošno ljudsko obrambo in družbeno samozasčito v posameznih usmeritvah. Ta vsebina bo hkrati rabila kot didaktična usmeritev za nadaljnje spopolnjevanje programov v usmerjenem izobraževanju. Pri tem smo upoštevali temeljna pedagoška načela: funkcionalnost pouka in uresničevanje celotnega vzgojno-izobraževalnega dela ter potrebe splošne ljudske obrambe in družbene samozasčite v SFRJ.

Pri obrambi in zaščiti si morajo učenci razvijati občutek odgovornosti in zavest o dejavnem sodelovanju v splošni ljudski obrambi in družbeni samozasčiti. Spoznajo naj idejno-vzgojno in praktično vrednost splošnega in strokovnega znanja ter se nauče

uporabljati splošno znanje v praksi. Zanimati se morajo, kakšno usposabljanje je potrebno za delo v težjih razmerah, ob pomanjkanju časa in neprijetnih tehničnih napravah.

Dojeti morajo humana, idejna in moralna izročila posameznih zgodovinskih, literarnih in drugih osebnosti, ki so v izrednih razmerah in v vojni še posebno pomembna. Motivirajmo jih, da si bodo pridobivali boljše splošno, idejno-politično in strokovno znanje, ki bo koristilo pri splošni ljudski obrambi in družbeni samozasčiti. Teoretično in praktično se morajo usposobiti za strokovna dela, ki potekajo v izrednih razmerah in v vojni. Spoznati morajo, da je mogoče preurediti delovna sredstva tako, da jih napadelec ne bi mogel uporabljati pri svojem delu, in se naučiti, kako uporabimo sredstva, surovine in izdelke pri delu v težjih razmerah.

Zavedati se morajo, kako pomembni so varnostni ukrepi in samozasčita pri delu, posebno v izrednih razmerah, ter se že zdaj, ko se pripravljajo na delo, nanje navaditi. Vsa ta vsebina, ki je na novo vpletena v učne načrte usmerjenega izobraževanja, bo pripomogla, da se bodo učenci usposabljali tudi za nekatera dela v obrambi in zaščiti. To pa je posebno pomembno. Gotovo se bodo poročili uresničevanju novih vsebin ponavljale stare težave: spet bomo ugotavljali, da nimamo popolnih učbenikov, da so učitelji premalo pedagoško usposobljeni, da je premalo učil idr.

Zato se bodo morali ustrezni organi in ustanove še posebno potruditi in pomagati učiteljem obrambe in zaščite, da bodo lahko uresničili novo vsebino učnih načrtov in tako zadostili tudi družbenim zahtevam.

IVAN HREN

Tehnične interesne dejavnosti — do krožka robotike

Vsestransko poudarjena vloga interesnih dejavnosti in zahtevna naloga do osnovnih šol, da vključijo vanje vse učence, je vsebinsko pomemben del sprotne prenove slovenske osnovne šole.

Usmerimo pozornost na tehnično, širše bi lahko rekli naravoslovno področje interesnih dejavnosti. Splošna ugotovitev, ki velja za osnovno šolo že lep čas, je, da imamo to področje preslabo razvito. To potrjuje primerjava z bolj razvitimi področji kulturnih in telesnovzgojnih interesnih dejavnosti. Tehnične dejavnosti so manj pestre, zato sodeluje v njih manj učencev. Kako iz teh težav in kaj bi šole morale izpolniti, da bi to področje dejavnosti zaživel?

Kot prvo večjo težavo bi lahko navedli pomanjkanje ustreznih mentorjev. Splošen tehnični napredek v naravoslovju in tehniki se v sestavi pedagoških delavcev ne kaže, ne kakovostno ne količinsko. Da obogatimo notranjo kadrovsko sestavo v šoli, moramo za vodenje teh interesnih dejavnosti torej pridobivati zunanje sodelavce. Tu pa se pojavljajo ob dobrih izkušnjah tudi znane ovire: občani se kaj malo zanimajo za tako delo v šoli, za financiranje mentorjev veljajo smešno nizke urne postavke, povprašila pa se tudi vprašanje, ali zunanji sodelavci ustrezajo s pedagoškega vidika.

Toliko o mentorjih. Oglejmo si še pestrost in vsebino zdajšnjih tehničnih interesnih dejavnosti. Znajdemo se pred pomembnim razvojnim problemom. Na področju tehnične dejavnosti obstaja preskušen arsenal krožkov, kot so splošno tehnični krožki, v katerih učenci obdelujejo les, papir, redkeje kovine in plastiko. Obstajajo letalski in brodarško-modelarski krožki, redkeje radijsko-amaterske dejavnosti. Poznamo tudi krožke, vezane na obrti, kot so: lončarstvo, osnove mizarstva itd.

Kaj pa nova področja razvoja tehnike v zadnjih desetletjih, še posebno področja elektrotehnike, elektronike, računalništva in še česa.

Ta področja ostajajo v primerjavi z osnovnošolskimi interesnimi dejavnostmi, ki naj omogočajo zgodnje seznanjanje, v ozadju — zanje je premalo mentorjev. Tako ne zadostimo ali pa ne spodbudimo zgodnjega zanimanja mladih rodov, to pa je napaka, ki jo ob zaostajanju v tehnološkem razvoju države čutimo že danes, vedno bolj pa jo bomo čutili v prihodnje.

Seveda ni vse tako črno in na mnogih šolah zbrane zamisli in praksa bi verjetno dale že dokaj pestro sliko »sodobnejših tehničnih interesnih dejavnosti«, le razširiti jih je treba. In temu je namenjeno tudi nekaj naših izkušenj in predlogov.

Krožek konstruktorstva za učence 1. in 2. razreda

V nekakem začetnem tehničnem krožku za najmlajše učence smo večji del načrtovanih ur predvideli za delo — igro s sestavljančkama LESKO 9 in MEHANTEHNIKA. Sestavljanjki omogočata učencem dovolj pestro uresničitev njihovih zamisli. Po zahtevnosti konstruiranja preprostejša sestavljanjka Lesko 9 daje učencem z množico lesenih elementov, prijetnega otipa in robustne izdelave, dovolj možnosti za zahtevno začetno učenje spretnosti in seznanjanje s tridimenzionalnostjo.

Sestavljanjka Mehanotehnika s kovinskimi sestavnimi deli zahteva pri konstruiranju več spretnosti, več truda in višjo raven predstavljalivosti. Učenci razvijajo fine motorične spretnosti in si ob delu s ploskovnimi elementi, ki jih sestavljajo v tridimenzionalne oblike, ostrijo prostorsko predstavljalivost. Prenašanje navodil iz knjižice načrtov v izdelek je pomembno opazovalno in miselno delo. Dober mentor doseže, da se »igra« kaj kmalu spremeni v zavzeto, iska-

nja polno akcijo, ki spodbuja mišljenje.

Vodenje krožka prevzame razredni učitelj. Za njegovo usmeritev zadošča nekajurno praktično delo — kratek seminar z ustreznimi nasveti v sodelovanju z učiteljem tehnične vzgoje.

Ker se učenci dostikrat težko ločijo od sestavljenega izdelka (ga podrejo), je dobro, če sestavljen konstrukt narišejo na večji ali manjši list papirja kot skico, risbo ali celo sliko. Tako dodatno bogatijo svoja opazovanja, to pot s prenašanjem prostorske oblike na dvodimenzionalno ploskev. Taka »likovna dela« tudi lepo popestrijo priložnostno razstavo, na njej učenci ob koncu delovanja krožka nekaj konstrukcij tudi razstavijo.

Krožek ali tečaj računalniškega opismenjevanja za učence 3. in 4. razreda

Vsako leto se nam na šolsko anketo za vključevanje v interesne dejavnosti prijavijo za vpis v računalniške krožke najbolj množično učenci 3. in 4. razreda. Vsekakor zanimiv pojav, ki nekako potrjuje, da se otroci že zgodaj zanimajo za tehniko, pa tudi to, da je prav, če začno že zgodaj sodelovati v tej dejavnosti.

Skupino krožka sestavlja do 12 učencev, tako da omogočimo delo do trem učencem pri enem mikroročunalniku. Krožek poteka eno polletje, enkrat na teden po dve šolski uri. Ob koncu krožka znajo učenci praviloma mikro računalnik vključiti, ga spojiti s televizorjem, kasetofonom in uporabljati programske kasete. Spoznajo, kako se aktivirajo temeljni ukazi, spoznajo tipkovnico kot pripravo za pisanje, dobe vpogled v računalniško grafiko, spoznajo zvočne učinke in začetke linjskega programa. Seveda pa ob vsem ostaja še vedno dovolj časa za zanimive računalniške igrice.

Krožek ali tečaj računalniškega opismenjevanja za učence 5.—8. razreda

Program za to starost učencev je vsebinsko podoben programu za tretji in četrti razred. Ker pa so učenci starejši in imajo več sposobnosti in znanja, poteka delo nekoliko hitreje in bolj poglobljeno. Iz izkušenj naj omenimo tole zanimivost: mlajši učenci sprejemajo delo z računalnikom kot igro in so nad vsako novo funkcijo tipke veselo presenečeni. Samo tipkovnica, ki omogoča tipkanje, premeščanje napisanega po zaslonu in brisanje, je zanimiva novost za nekaj ur dela. Mnogi starejši učenci pa so nekako »okuženi« z računalniškimi igrami. Velik del teh starejših učencev se z računalnikom neorganizirano seznanja pri vrstnikih, ki imajo računalnik doma. Večina srečanj ob domačih računalnikih se začne in konča z igrami. Taki učenci so za mentorja trši oreh kot tisti, ki jih z računalnikom načrtno seznanjamo v šoli. Trši zato, ker jih mentor vrača, nekako proti njihovi želji, na pot raziskovanja, razumevanja, torej ustvarjalnega dela z mikroročunalnikom.

Te izkušnje torej potrjujejo znano tezo, da je tehnika večfunkcionalna; ob pravilni uporabi človeka razvija, lahko pa ga tudi poneumlja. Vendar ne obsojamo vseh računalniških igrice, saj so nekatere arkadne in strateške igrice tudi zahtevne in imajo v sebi marsikaj takega, kar otroku razvija nekatere sposobnosti — od motoričnih spretnosti do logičnega in kombinacijskega mišljenja.

Nadaljevalni krožek osnov računalništva

Po končanih osnovnih krožkih, po prvem organiziranem srečanju z mikro računalnikom, se nekaj učencev odloči za nadaljevalno delo. Po izkušnjah se približno četrtina takih učencev vpiše v začetne krožke. Vsebinsko se nadaljevalno delo prilagaja skupini, najboljše je, če mentor delo tudi individualizira. Pametno je, da se učenci združujejo v skupine (do trije) po obsegu znanja in po tem, koliko smisla imajo za dejavnosti.

Učenci, ki imajo računalnik že doma, si v nadaljevalnem tečaju lahko pridobijo presenetljivo programsko znanje.

Take izkušnje imamo na naši šoli z zunanjimi mentorji — učenci 3. in 4. letnika Srednje šole za računalništvo.

Izbirni pouk osnov računalništva in informatike

Mentor lahko prilagaja vsebino izbirnega programa, ki ga je pripravil Zavod SRS za šolstvo, po svojih izkušnjah sposobnostim učencev. Kadar so na šoli že mikroročunalniki, se mora program dopolnjevati z nekaj več dela na samem mikro računalniku. Tako dosežemo višjo stopnjo motivacije. To ugotavljajo dva naša dozdajšnja mentorja, raziskovalca — doktorja fizike in absolventa 4. letnika Srednje šole za računalništvo.

Krožek osnov robotike

Z uveljavitvijo opismenjevanja v računalništvu se kmalu porodi vprašanje, ali je na tem po-

dročju še kakšna dodatna možnost za interesne dejavnosti. Možnosti so. Zanimiva je vsekakor uporaba računalnika za krmiljenje — računalniško podprto krmiljenje naprav, strojev. Med množico dodatkov, ki jih najdemo zdaj za mikroročunalnike, so še posebno zanimivi razni vmesniki. V našem primeru potrebujemo vmesnik, konstruiran posebej za krmiljenje, na katerega lahko priključimo prek relejev različne elektronske in elektrotehnične naprave. Gmotno podlago za dejavnost osnov krmiljenja in robotike nam dajejo: robotski deli ki ga omogoča sestavljanjka Fischer Technik, in računalniški del — mikroročunalnik in vmesnik. Našteti učili dajeta kakovostno in pestro možnost za eksperimentiranje pri osnovah razumevanja krmiljenja.

Mogoče se po taki poti lahko po mnogih osnovnih šolah tolikokrat izdelani roboti uresničijo v prvi, pravilno razumljeni vlogi. Učenci, ki sodelujejo v takem krožku, dobijo zelo zgodaj popolnoma drugačno predstavo, ki jo poraja beseda robot, kot pa so jo dobili starejši rodovi. Prvi poskusi, ki jih delajo v takem krožku, so res manj vznemirljivi, so pa primernejši za prihodnost. Humanoidna oblika stroja — robota se v predstavi umika razumevanju in viziji nove predstave — elektronsko zahtevno zgrajenemu stroju, ki ga vodi računalnik in ki opravlja ozko določeno sklop nalog, za katere je konstruiran in programiran. Predstava se dopolnjuje z množico neutrudnih strojev, ki imajo pomembno nalogo, da zamenjajo človeka pri tistih delih, kjer so delovne razmere najtežje, v okolju, ki škoduje zdravju in tam, kjer se zahtevajo velike serije kakovostno, smotno narejenih izdelkov.

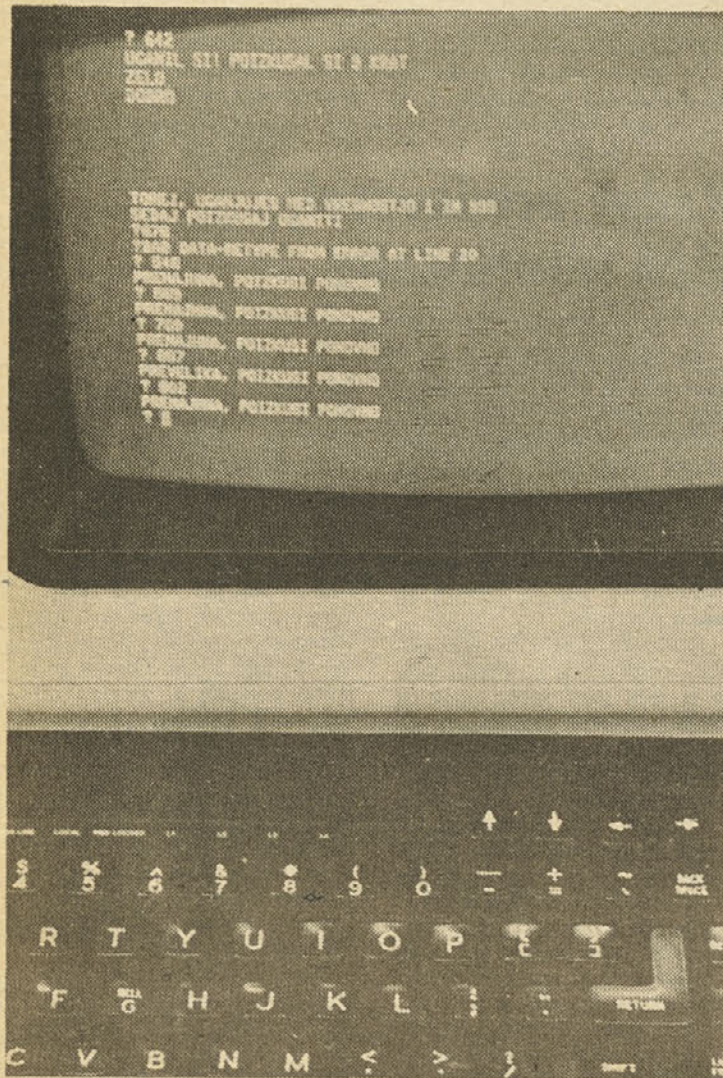
V množici zamisli in izkušenj, ki nastajajo v osnovnih šolah, je pomembna naloga pretok — izmenjava informacij. Ta pa bo nekoč, če lahko dovolj pogumno predvidevamo, potekala ne samo po glasilih in revijah, ampak tudi po medsebojni računalniški terminalni povezavi.

LOVRO NOVINEK

Kaj je članek?

- Spet en izmislek naših vnetih slavistov. Členek. Pa kaj je to? Včasih nismo nič vedeli o členu, pa smo bili bolj pismeni kot današnja mladina.
- Meni se zdi članek prav zanimiva besedna vrsta. Zadnjič se mi je zreklo: »Janez, daj mi še eno cigareto.« Janez me je pa takoj prijel: »Ja, koliko si mi jih pa že vzela?« Ta še je čisto kratka besedica, pa me je izdal. Vidiš, take besede, kot je še, so členci.
- A besedica še je že od nekdanj v slovenskem jeziku. H kateri besedni vrsti pa smo včasih uvrščali še?
- K prislovu. Prislov je bil kot nekakšen koš za odpadke. Vanj smo uvrščali vse, kar se ni dalo uvrstiti med druge besedne vrste. Členci pa se zelo ločijo od prislovov.
- Po čem?
- Po prislovih se lahko sprašujemo: Jutri pride. Kdaj pride? Zgoraj stanuje. Kje stanuje? Grdo pišeš. Kako pišeš? Pa se vprašaj po besedi še v stavku Še mi daj.
- To se res ne da.
- Po členkih ni mogoče spraševati, pač pa jih lahko zamenjajmo s stavki: Še daj. Daj, nekaj že imam.
- Lepo, ampak ne verjamem, da bi to razliko med prislovom in členkom lahko dopovedali učencem.
- Zakaj pa ne? Zadnjič smo vstavljali členke v stavek: Imam tisoč dinarjev. Ne veš, koliko so mi jih našli: Imam skoraj tisoč dinarjev. Imam najmanj tisoč dinarjev.
- Počakaj, jih bom še jaz nekaj povedala: Imam že tisoč dinarjev. Imam samo še tisoč dinarjev. Nimam niti tisoč dinarjev. Imam spet tisoč dinarjev.
- No, vidiš, koliko členkov poznaš!
- To je pa res zanimivo. Le kako, da se o členu včasih nismo v šoli nič učili? Ali so ga jezikoslovci res šele zdaj odkrili?
- Ne, v Rusiji, na Češkem, Slovaškem in še kje ga že dolgo obravnavajo v šolah, na Slovenskem pa se bojimo vsake notarije, slovnične pa še posebno.
- Kaj hočeš! Do stvari, ki jih ne poznaš, si zmeraj zadržan.

FRANCE ŽAGAR

Računalniški terminal omogoča povezavo s centralnim računalnikom sistema DELTA (Foto in besedilo: M. Novšek)

Umetnina se ne rodi sama

Če se sprehodimo po dolgih hodnikih stare in nove stavbe osnovne šole Franja Malgaja v Šentjurju pri Celju, opazimo na stenah pestro paletto estetsko razvrščenih likovnih del učencev vseh razredov: risbe, slike, grafike pa tudi kiparske izdelke.

Na tej šoli je bil likovni pouk že vsa leta dobro razvit, še bolj kakovosten pa je postal, ko ga je prevzel likovni pedagog in slikar Ivo Brodej leta 1977.

Dosežki so na dlani. Že pred štirimi leti je prejel učenec osmega razreda Robi Žnidar srebrno plaketo svetovno znane indijske slikarske ustanove Chander's international Children's competition New Delhi, lani je prejel nagrado za predšolske otroke Matevž Brodej, letos pa zopet srebrno plaketo Peter Arlič iz osmega razreda šentjurske šole. Če vemo, da se je na razpisu teh ustanov prijavilo kar 75 držav z velikimi šolami, spoznamo, koliko so vredne srebrne plakete, ki so jih prejeli šentjurski učenci.

Učenci, posebno tisti iz likov-

nega krožka se s svojimi likovnimi izdelki udeležujejo vseh vrst likovnih natečajev v Sloveniji in Jugoslaviji. Da so uspešni, dokazujejo priznanja in diplome, ki jih imajo že kar precej. Pogled v likovnikov delovni kabinet je nadvse zanimiv; poleg skladovnic raznih likovnih izdelkov je tu še veliko sodobnih tehničnih pripomočkov od sitotiskarskega in grafičnega stroja, keramične peči, projektorjev itd. Razumljivo je, da prirejajo učenci vsako leto razstave v šoli in občini, prenašajo pa jih tudi v šentjurske delovne organizacije.

Likovni pedagog Ivo Brodej je zelo uspešen tudi kot slikar. Za večnamenski prostor šole je izdelal oljno sliko koroškega borca, šentjurskega rojaka Franja Malgaja, po katerem se imenuje šola, za glasbeno šolo pa olja skladateljev dr. Benjamina, dr. Gustava in dr. Josipa Ipavca. Po obsegu največje delo pa je 28 metrov dolga in 2 metra visoka zidna freska na stopnišču, ki prikazuje razširjenost poklicev.

ERNEST REČNIK

Podelili so letošnja priznanja

V prvi polovici decembra sta osnovna šola Dušan Kveder-Tomaž Litija in Občinska izobraževalna skupnost Litija pripravili deveto srečanje delavcev, ki so zaposleni v vzgoji, izobraževanju in kulturi. Približno 200 udeležencev je v litijski šoli — po pozdravu gostitelja — ravnatelja Jožeta Grošlja — spregovoril predsednik občinske skupščine Branko Pintar. Seznanil jih je s stanjem družbenih dejavnosti v občini in s prizadevanji, da bi se njihov položaj v prihodnje izboljšal.

Nato je predsednik skupščine občinske izobraževalne skupnosti Tone Sveršina podelil letošnja priznanja. Prejeli so jih: Janko Slimšek, učitelj glasbene vzgoje v osnovni šoli Franc Rozman-Stane Šmartno, Katerina Zebec, vzgojiteljica v Vzgojno-varstveni organizaciji Litija in Angelca Oček, razredna učiteljica v osnovni šoli Dušan Kveder-Tomaž, podružnica Sava.

V kulturnem sporedu je nastopil basist Ladko Korošec, na

harmoniko in pianinu pa ga je spremljal Milan Stante. Gosta iz Ljubljane sta se predstavila z odlomki iz komičnih oper in s šaljivimi narodnimi pesmimi, tako da sta med poslušalci ustvarila prijetno ozračje.

Potem je srečanje potekalo ob zvokih ansambla, gostitelji pa so poskrbeli tudi za zabavni program, ki je še stopnjeval prijetno razpoloženje.

Čeprav nekateri posamezniki menijo, da je tak način srečanj prosvetnih delavcev preživel in da bi ga bilo treba spremeniti, je tudi letošnji obisk pokazal, da si ljudje takih srečanj želijo. V litijski občini je na področju vzgoje, izobraževanja in kulture pet delovnih organizacij, člani kolektivov pa se snidejo le enkrat na leto.

Morda bi bilo koristno, če bi z anketo ugotovili, kako naj bi tradicionalna srečanja potekala v prihodnje, napravili pa bi nepopravljivo škodo, če bi jih ukinili.

BORIS ŽUZEK

Uspešna šolska zadruga

Na Osnovni šoli Genterovci v lendavski občini zelo uspešno deluje šolska zadruga, ki je za svoje uspehe v pridobivanju poljščin in vrtnin prejela že več priznanj. V zadrugi dela večina učencev, ki prihajajo v šolo iz Genterovec, Kamovec, Radmožance in Mostja-Banute. Učenci prodajajo pridelke s »svojih njiv« in tako zberejo denar za

šolske izlete, precej pa jih namenijo za šolsko kuhinjo. Mladi združniki tudi uspešno sodelujejo s kmetijsko zadrugo, s kmetijskimi zavodi in z občinsko raziskovalno skupnostjo, ki je njihovo delo na področju poskusne proizvodnje nekaterih poljščin denarno nagradila.

JOŽE ŽERDIN

Kongres šolskega sindikata francoske manjšine v dolini Aoste

24. decembra 1985 je bil 9. kongres šolskega sindikata SAVT — ecole, ki je sindikat francoske manjšine v Aosti. Kongresa sta se udeležila tudi predstavnik Sindikata slovenske šole.

Sindikati slovenske šole v Trstu in SAVT že več let uspešno sodelujeta. Predstavniki obeh sindikatov se srečujejo in skupaj, tudi s predstavniki nemške manjšine z južnega Tirolskega, obravnavajo številne probleme na šolskem področju, ki so skupni manjšinam v Italiji. Prav tako so se predstavniki Sindikata slovenske šole radi odzvali vabilu in se udeležili 9. kongresa SAVT — ecole.

Občni zbor se je začel z odobritvijo pravilnika sindikata, ki vsebuje 11 členov. Zanimiv je 6. člen, ki določa, koliko predstavnikov mora biti v odboru sindi-

kata. Odbor je sestavljen iz 27 članov vzgojiteljev, učiteljev, ravnateljev šol vseh vrst in stopenj. Med temi so: predstavnik vodstvenega osebja, 8 predstavnikov je iz otroških vrtec, 10 predstavnikov iz osnovnih šol in 8 iz srednjih šol.

Potem ko so sprejeli pravilnik, so poslušali udeleženci kongresa obširno poročilo; le-to je obravnavalo vprašanje dvojezičnosti na šolah v Dolini Aoste, spoštovanje in uresničevanje 6. člena italijanske Ustave, nadalje priznanje diplom, doseženih v Franciji, prilagoditev novih programov za osnovno šolo. V poročilu je bilo tudi poudarjeno, da je sodelovanje med manjšinskimi sindikati zelo pomembno in da se mora nadaljevati. Sindikat SAVT se zavzema za ohranitev francoske kulture in jezika. Po tajniškem poročilu sta udele-

Pika Nogavička na Škofljici

V soboto, 21. decembra 1985 so se s predstavo Pika Nogavička na Škofljici odprla vrata čisto novega gledališča ČIRA — ČARA. Ker se gledališča ne odpirajo ravno pogosto, povejmo, kako se je to zgodilo. Čisto potihem me je povabila učiteljica Slava Murkova. In ker poznam, njo pa tudi njene učence iz Osnovne šole Levstikove brigade na Škofljici, sem takoj vedela, da bo to zopet velik gledališki dogodek v našem kraju (ponavadi se zgodi tedaj, ko pride dedek Mraz).

Kako naj opišem to amatersko umetniško ustvarjanje bralcem, ki tega še niso poskusili sami? Besedo dajem že prekaljenim umetnikom igralcem in njihovi mentorici Slavi Murkovi iz dramskega krožka na Škofljici. Takole so pripovedovali:

Nekdo mora začeti. Na kogar se obrneš s prošnjo, vsak rad naredi. Vsak se trudi s svojo nalogo, slabi in dobri učenci, pa hišnik, učitelji in učiteljice in starši. V domači hiši nastane vse: bel Pikin konj, Pikini songi in plesi...

Med trdim delom so nastajale tudi krize, spraševali smo se, ali se nam bo posrečilo? Vedeli smo, da nam te skrivnosti ne bo razkril nihče vse do premiere. Bilo je hudo, ko smo si vsi želeli, da bi znali, pa nismo, kljub vsemu trudu.

Če se že vedemo kot pravi profesionalci, bi morali nastopiti tudi v pravem gledališču, smo sklenili. Uporabili smo malo domišljije Pike Nogavičke in ustanovili svoje gledališče ČIRA — ČARA. Na premiero smo povabili šolarje, tako so tudi učenci prvih razredov prvič doživeli pravo gledališče: stali so v vrsti, da so si v blagajni številka 1 in številka 2 kupili čisto prave vstopnice s številko vrste in sedeža in z žigom ustanove.

Na vratih je visel gledališki list: Petra Repar, Nataša Gabriel — Pika Nogavička; Tadeja Gor-

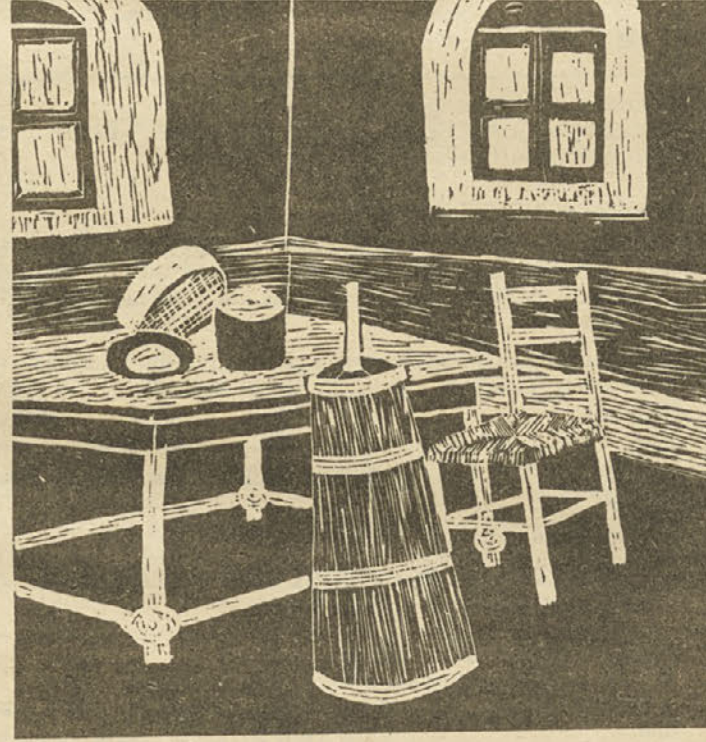
šič, Barbara Trtnik-Tomaž; Karmen Goršič, Nataša Anžič-Anica; Primož Cimerman, Tomaž Šerjak — ravnatelj cirkusa; Alja Škibin — plesalka na vrvi; Polona Miklič, Špela Bregar — prodajalka; Andrej Nered — Adolf Močni; Damjan Volkar — kapitan; Jože Vidmar — poštar; glasbena oblika — tov. Klaves; koreograf: Branka Elikan; kostumograf: starši otrok; tehnična mojstra: hišnik Jereb in Teodorovič; šminka: Avsenik; režija: Slava Murko.

Botem se je začelo: trema, zavese, oder, scena, kostumi, glasba, petje, ples, živa Pika Nogavička, Tomaž, Anica, Ficko, tišina v dvorani — ploskanje. Vse je potekalo tako, kot je bilo zamišljeno. Na koncu so se morali igralci večkrat vrniti na oder, ponavljali so songe in z njimi je pela vsa dvorana pesem o Piki Nogavički.

Ob premieri se pripravi ponavadi pogovor za okroglo mizo, in tako je bilo tudi v našem gledališču. Pogovora so se udeležili tudi časnikarji in gledališki kritiki. Vlogo kritičarke sem prevzela jaz. Učence sem vprašala, kaj menijo o igalskem poklicu. Vsi so se strinjali, da je to trdo delo, da daš na oder vse, kar si kdaj spoznal in znal, veliko se moraš pa še naučiti. Kako dopovedati drugim, da je igalski poklic težak? Toda to je že vprašanje za odrasle, saj to je treba doživeti! Tako vzgajajo Škofeljčane, da bi razumeli gledališče.

Na koncu naj povemo, da Pika Nogavička zelo rada potuje. Najprej bo šla v Želmlje in na Pijavo gorico, potem na Osnovno šolo Šmarje — Sap, tudi na občinskem tekmovanju bi se rada predstavila. Povabite jo tudi vi! Zelo rada bo prišla s svojimi prijateljski. Našla si jih bo tudi pri vas, saj imajo Piko Nogavičko radi povsod.

EMA ŽLAHTIČ

dopisniki poročajo

Poravnali so dolg

Odkritje spominske plošče Lucijanu Janežu

Ob štiridesetletnici obnove slovenske šole v Istri so se pedagoški delavci na Obali spomnili tudi prvega ravnatelja portoroškega — pozneje koprškega učiteljskega Lucijana Janeža. Spominska plošča ki so jo odkrili v atriju Srednje pedagoške šole v Kopru, naj bi ohranila prihodnjim rodovom spomin na zaslužnega, globoko človeškega in zmeraj skromnega pedagoga, ki ima precejšnje zasluge za povojni razvoj slovenske šole v Istri.

Lucijan Janež sodi med tiste Primorce, ki so se umaknili pred italijansko okupacijo v Jugoslavijo, po osvoboditvi pa so se vrnili na Primorsko in sodelovali pri obnovitvi slovenskega šolstva.

Rojen leta 1904 v Trstu je maturiral na učiteljski v Mariboru, nato pa diplomiral na višji pedagoški šoli v Zagrebu. Njegovo pedagoško delo je pretrgala nemška okupacija; moral je v izgnanstvo v Srbijo, kjer se je takoj priključil narodnoosvobodilnemu gibanju. Po osvoboditvi se je vrnil v šolstvo, učil in opravljal odgovorne funkcije v različnih krajih, predvsem na Primorskem, leta 1947 pa so mu zaupali ustanavljanje in vodstvo slovenskega učiteljskega v Portorožu. Lucijan Janež je položil temelje novemu učiteljsku, ki

naj bi dalo potrebne pedagoške delavce temu delu Primorske: ustvaril je potrebne možnosti za delo in oblikoval kakovosten učiteljski zbor. Znal je usklajevati prizadevanja posameznikov v celoto, prepričevati in spodbujati — kot je poudaril ob odkritju spominske plošče njegov dolgoletni sodelavec Miran Hasl. Pod Janeževim vodstvom je učiteljske, ki se je leta 1953 preselilo v Koper, postalo pomembno pedagoško in kulturno žarišče in dalo šolstvu veliko dobrih učiteljev.

Po desetih letih ravnateljevanja je (po odločitvi tistih, ki so tedaj krojili kadrovske politike v koprskem šolstvu) zapustil učiteljske in nadaljeval s pedagoškim delom na oddelku za šolstvo okrajnega ljudskega odbora v Kopru — do upokojitve leta 1963. Svojo življenjsko pot je končal leta 1975, skromno in tiho, kot je živel. Ostal pa je v spominu vseh, ki so poznali njegovo poštenost in pravičnost ter mu znali prisluhniti — je povedala ob odkritju plošče v imenu nekdanjih učencev Stana Turk.

Z odkritjem spominske plošče so tako pedagoški delavci na Obali poravnali del dolga, ki ga je slovenska Istra imela do Lucijana Janeža.

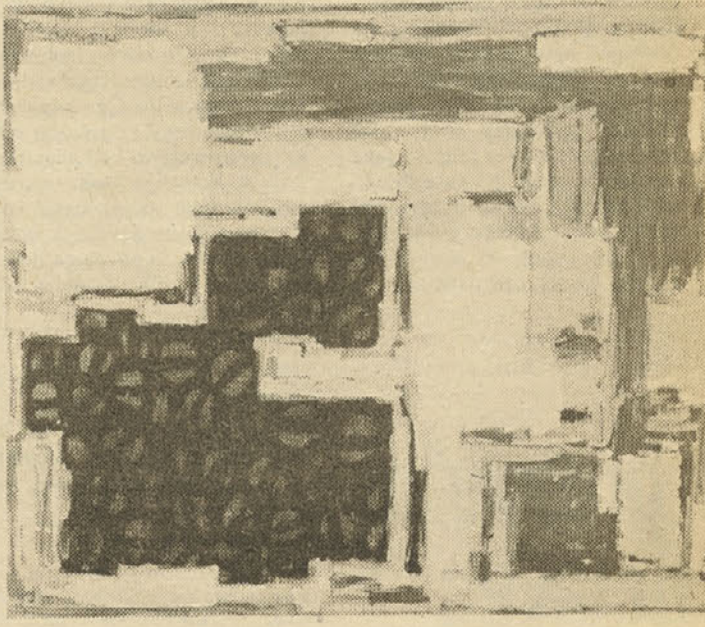
J. V.

Svetlejši časi za stare šole

V lendavski občini se že nekaj let ukvarjajo z vprašanjem, kaj bo s starimi šolskimi poslopji. Pred dobrimi osemnajstimi leti so začeli v tej občini pospešeno graditi nove osnovne šole. Zgradili so jih v Turnišču, Dobrovniku, Kobilju, Genterovcih, Lendavi, Bistrici, Črenšovcih in v Veliki Polani. Okrepljena šolska mreža je bila več kot nujna, kajti stara šolska poslopja v dvaindvajsetih vseh je že načel zob časa. Ureditve opučenih šol so se v lendavski občini lotili različno. Tako jih veliko upravljajo krajevne skupnosti, druge so menjale lastnike in podobno. Kjer so ta poslopja večinoma edini družbeni objekti v vasi, so se krajani zavzeli za njihovo obnovo. Nekatera so obnovili in danes so nekdanje šole središča, kjer se zbirajo starejši občani in mladina, v njih imajo sestanke družbenopolitične organizacije in društva.

V Dolgi vasi je v stari šoli stanovanje, v Dolini se zbirajo v taki stavbi krajani in mladina, v krajevni skupnosti Gornji Lakoš je kulturno društvo preuredilo šolo v kulturni dom in tako je tudi na Kapci. V Gomilicah je šola namenjena za shode krajanov in mladine. Tudi v Veliki Polani in Mali Polani so se temeljito lotili popravila šol. Na Hotizi sta v šoli vrtec in stanovanje, v Dobrovniku imajo vaško knjižnico, stare šole v krajevni skupnosti Bistrica so preuredili v stanovanja, v Črenšovcih imajo v šoli glasbeno šolo in telovadnico, v Genterovcih pa so jo preuredili v vaški dom, kjer sta tudi knjižnica in večja dvorana za proslave. V Mostju je šolo prevzela krajevna skupnost, v Radmožancih pa mladina.

JOŽE ŽERDIN

Dela ak. slikarja Branka Suhaja

MARKO PAULIN

